

חוקרים רבים מציינים שמגוון פרקטיקות קולוניאליות ממשיכות להשפיע על סדר היום החברתי-פוליטי העכשווי במדינות פוסט-קולוניאליות רבות. האם נראית לך הערכה זו נכונה? אם תשובתך היא חיובית, דון בהשפעותיהן של שלש פרקטיקות כאלה. אם תשובתך היא שלילית הסבר ונמק.

התקופה הקולוניאליסטית החלה במאה ה-16 והגיעה לסופה בסיום מלחמת העולם השנייה. במהלך תקופה זו, מספר גדול מאוד של אנשים היו תחת שליטה של מדינות אחרות. לדעתי וגם לדעת מספר חוקרים לא קטן, אין ספק לגבי שאלת ההשפעה של הניסיון הקולוניאלי על הפוליטיקה וסדר היום החברתי במדינות שהיו בעבר קולוניות. לפי ספרם של שגב, שילוני ופיין (2010), קיימות השפעות במגוון תחומים, ביניהם: השטחים הטריטוריאליים של המדינות הנשלטות, המעמדות החברתיים שנוצרו והפערים הכלכליים כמו גם הגדרת ערי הבירה. ראשית, צריך לציין את העובדה כי הקולוניאליזם (עם כל העוולות שהביא לעולם) יצר בתודעה המחשבתית את הרעיון של מדינת לאום. לפני הקולוניאליזם, האוכלוסייה בקולוניות הייתה מאורגנת במסגרות אתניות ושבטיות ואילו לאחר מכן, חילקו, האמונים על השליטה בקולוניה, את הקולוניות באופן גס למדינות עם גבולות ברורים (מבלי להתחשב בשמירה על רצף של השבט או הקהילה). חדירת רעיון הלאום למחשבותיהם של התושבים המקומיים, תרם במהלך הזמן, להקמתן של תנועות לאומיות שחרטו על דגלן להיאבק על הזכות להתנהלות מדינית עצמאית באופן ריבוני. בנוסף לכך, בעקבות התנהלות גסה ושרירותית של שליטי הקולוניה בכל הנוגע להגדרת הגבולות וקטיעת הרצף הקהילתי הטבעי, עד היום, בעיקר באפריקה, מתנהלות מלחמות שבטיות עקובות מדם על שליטה טריטוריאלי. אלמנט נוסף שמשפיע גם כעת על סדר היום החברתי במדינות פוסט קולוניאליות הוא נושא הפערים הכלכליים הגדולים בין האליטה המקומית לשאר האוכלוסייה (צריך לציין גם שהבעיה קיימת לא רק במדינות פוסט קולוניאליות). בעקבות הרפורמות הכלכליות שעברו הקולוניות, נוצרו מעמדות כלכליים-חברתיים. בעלי השליטה בקולוניה, ככל הנראה, כחלק מאסטרטגיה מכוונת, מצאו לנכון להשקיע ולטפח קבוצות אליטה מקומיות, כדי ליצור ביניהם יחסי תלות ובכך לאפשר להם להשפיע על האוכלוסייה המקומית (ולמנוע מרידות) באמצעות אנשים מבפנים, כלומר מקומיים. כך למשל, בעת שליטתה של צרפת בסוריה, מצאו לנכון הצרפתים, לטפח את העלאוויים ולחזק אותם מול הסונים והשיעים. ואילו בתקופת שליטתם של הגרמנים והבלגים ברואנדה, טיפחו השולטים את בני שבט טוטסי, שצבע עורם היה בהיר יותר, על פני מקומיים בעלי עור כהה יותר. תוצאה נוספת של הניסיון הקולוניאלי במדינות פוסט קולוניאליות הוא קיומם של אזורים מפותחים יותר לעומת אזורים מפותחים פחות, מצב שכמובן קיים בהרבה מאוד מדינות, מבלי קשר לקיומו של עבר קולוניאלי, אולם במדינות פוסט קולוניאליות, החלוקה בין אזורים אלו נקבעה על פי האינטרסים של בעלי הקולוניה ולא באופן טבעי בעקבות תהליכי עיור ומודרניזציה, שיקולים חברתיים, גיאוגרפיים או פוליטיים. אפשר לציין כי בעלי הקולוניות בחרו להשקיע יותר באזורים אשר קרובים למשאבי טבע בעלי פוטנציאל רווח או באזורים אשר קרובים לים כדי לשפר ולהקל על תהליכי השינוע של הסחורות הנכנסות והיוצאות. באזורים שנבחרו על ידי השליטים, נסללו כבישים, הוקמו פסי רכבת, נוצרו מרכזים עירוניים, כלכליים, דתיים ותרבותיים ובמקרים רבים אף נקבעה עיר הבירה המקומית. בחלק מהמקומות, אף בוטל מעמדה של עיר בירה. שכבר נקבעה על ידי המקומיים, בעקבות העדפותיהם של בעלי השליטה בקולוניה. הערים שנקבעו כערי בירה פותחו באופן משמעותי יותר לעומת אזורים אחרים שהוזנחו וכך נשאר הפערים אפילו עד זמננו אנו. השפעותיהם של כובשי הקולוניות לא חלו רק על גבולות המדינות, הפערים הכלכליים והגדרת ערי הבירה, יש לציין גם את השפעותיהם על הדת והתרבות. אחד היעדים של הקולוניאליזם, היה להביא את

רעיונותיה של הנצרות אל הקולוניה ובכך להפוך אותה לדת המרכזית של המקום. בזמן שליטתה של פורטוגל באמריקה הלטינית, פעלו הפורטוגלים כדי להפוך את דת הנצרות לדת המובילה ביבשת, כתוצאה מכך, אוכלוסיית אמריקה הלטינית היא כיום ברובה נוצרית-קתולית.

הסדר הקולוניאלי על פי חוקרים רבים הושתת על יצרת היררכיות ותפיסות בינאריות. דון בשלש

פרקטיקות שכוונו ליצירת סדר זה ובמכשולים שעמדו בפני מצוי השימוש בהן.

מעצם קיומה של קבוצת מיעוט של שוהים זרים (שליטי הקולוניה) שנמצאים בעמדת כוח ושליטה אל מול קבוצת הרוב המקומית, משתמע מצב לא שוויוני. היות ואין שוויון, מסתמן, כי אין פשרה ולכן הדרך נקבעת תמיד על ידי בעל הכוח. אלו בעצם היסודות ליצירת מצב היררכי ובינארי. לפי עבודתה של אושוה (1996), אופי מכניזם החשיבה של הקולוניאליזם הוא דואלי בבסיסו, העצמי מול האחר, "אנחנו" מול "הם", מיישב מול מאכלס ומגדיר מול מוגדר. הזוגות המנוגדים, שמקודמים על ידי השיח הקולוניאלי, לא מאפשרים התפתחות של חשיבה אלטרנטיבית, בגלל ההפרדה הכוחנית בין נציגה של אימפריה לעומת נציגו של הרוב הדומם או הרוב המושתק שנמצא תחת שליטתם. לפי עבודתה של גורני (2011), החשיבה הדואליסטית נמצאת בבסיסה של החשיבה המערבית ואין ספק בקשר לרמת השפעתה בכל הנוגע להתפתחות הרעיונות המודרניים. לפי טענת החוקרת, צורת החשיבה הדואליסטית קשורה לכוח והצדקת השליטה. לפי צורת חשיבה זו, נוצר בין שני גורמים פיצול שאינו ניטרלי אלא היררכי. כלומר, במקום לראות הבדלים בין גורמים ששווים זה ומה אצל שווים בערכם, נראים ההבדלים כמבטאים שוני מהותי ועקרונות שגוזר ערך ומעמד שונה. אחד הפיצולים הבסיסיים שעומדים בבסיס החשיבה האנושית, הוא הפיצול בין האני לאחר. ההבדלים בין האני לאחר, נתפסים כ"טבעיים" ובלתי ניתנים לשינוי, בנוסף לכך, פעמים רבות, מתורגם השוני של האחר, לתכונות שליליות ששונות במהותן מתכונותיו החיוביות של האני ואם לא די בכך שהאחר מוגדר כשלילי או נחות, הוא אף אינו מוגדר בזכות עצמו, אלא רק כניגודו של האני (עדנה גורני, 2011). בדרך זו, ראו שליטי הקולוניה את עליונות תרבותם על תרבותם של המקומיים כתוצאה מכך, אחת המשימות האוניברסאליות של הקולוניאליזם, הייתה לתרבת (מבחינה דתית או חילונית) את הקהילה ה"ברברית" המקומית ובכך בעצם לתרום להפצת התרבות המערבית ולסייע גם למשימה המיסיונרית של הפצת הנצרות. לפי עבודתה של גיינאו (2012), השוני בין השליטים הקולוניאליים לבין נתיניהם היה גדול. אחת הדרכים שבהן ניסו השליטים לשמר ולהדגיש את ההבדלים, הייתה באמצעות מדיניות של סרגציה (הפרדה) ובכך למנוע מסוכני המדינה השולטת להתקרב לאוכלוסייה המקומית. הכינוי הידוע לחשש זה בתקופה הקולוניאליסטית, היה "going native", והוא מבטא את חששם של האירופאים אשר חיו בקולוניות מהשפעה סביבתית של הקהילה הזרה על חייהם, מה שיוביל בסופו של דבר לדעתם, לזיהום, התנוונות, ופיחות ביכולותיהם. בנוסף לכך, חל פיקוח גם על קיום יחסי מין בין הקהילות השונות. שליטי הקולוניות האירופים האמינו בעליונותם הגזעית על פני התושבים המקומיים. לפי